

И. БЕКБОЕВДИН ДИДАКТИКАЛЫК ЭМГЕКТЕРИН ПЕДАГОГИКА ДИСЦИПЛИНАЛАРЫН ОКУТУУДА КОЛДОНУУ МАСЕЛЕЛЕРИ.

Проф. Акматали Алимбеков
Кыргызстан-Туркия «Манас» университети

Исак Бекбоев

**Кыргыз илимий педагогикасынын Бакай
атасы**

Кыргыз мугалимдеринин мугалими

Кыргыз педагогикасынын феномени (эң сейрек
боло турган, адаттагыдан тышкары болгон кубулуш же сапат)

Кыргыз педагогикасынын залкары

Педагогика курстарынын мазмуну туралуу

- Педагогикалык билимдердин өнүгүшүнө олуттуу салым кошкон окумуштуулардын эмгектерин болочок мугалимдерди даярдоодо абалтан келе жаткан салт.
- «Педагогика тарыхы» дисциплинасы мугалимдерди даярдоонун компоненти катары калыптанган.
- Бирок, илим менен практикада жалпы илимий педагогикалык коомчулук үчүн өнөкөткө айланган салт бар. Ал педагогика дисциплинасын окутууда классиктердин эмгектерине кайрылуу менен чектелүү.
- Ошондон улам педагогикалык дисциплиналарды окутууда азыркы жандуу педагогикалык процеске байланыштуу эмгектерге карараганда узак кылымдар мурун жаралган ойлорго кобуроок таянабыз.

- **Педагогика – ЖОЖдордо окутуу жана тарбиялоо жаатында илимде топтолгон рационалдуу билимдерди өзүндө синтездеп **болочок мугалимдердин иш аракетинин инструментине айландырууга чакырылган дисциплина.****
- Сонку жылдарда колдонууда болгон окуу программаларын, ОМКларын, окуу материалдарын анализдоо педагогика сабак катары өз функциясын аткара албай келе жаткандыгын тастыктайт.

Педагогика курстарынын мазмунун конструкциялоодо **ата мекендик аалымдардын педагогикалык эмгектерин колдонуу** – башы ачылбаган актуалдуу маселе бойдон калууда .

Ата мекендик окумуштуулардын эмгектери республиканын мектептериндеги көйгөйлөрдүү чечүү зарылдыганаан улам жаралып белгилүү өлчөмдө аны чечүү процесстери менен коштолгон.

- Кыргыз педагогикасында эмгектери дал ушундай функцияларды аткарган залкар илимпоз педагогдордун бири бугунку иш чаранын баш каарманы - **Исак. Бекбоев.**

ЗАЛКАРЛЫКТЫН ҮЧ ҮЛКӨН МЕРЧЕМИ.

- Педагогика айдыңында **залкар** деген атка ким ылайык дегенде билим берүү ишин ичтен билгендердин эсине обол Исак Бекбоевдин ысмы келет.
- **1. Өмүр жолу, тагдыры кыргыз педагогикасынын өнүгүшү тамырлаш**
- Кыргыз улуттук илимий педагогикасынын жаралыш, өнүгүш, калыптаныш тарыхын И.Бекбоевдин илимпоздук этаптарынан ажыратып кароого болбойт. И.Бекбоев феномени - кыргыз педагогикасындагы XX кылымдын экинчи жарым жылдыгын ичине алган өзүнчө бүтүндөй бир доор. Кыргыз илимий педагогикасы Исак Бекбоевдин илимий-ишмердүүлүгү менен жашташ, аны менен ажырагыс биримдикте калыптанды. Исак Бекбоевдин илимий жаратмандык, уюштуруучулук ишмердигин тарыхый контекстте астейдил назар салуу менен аны сөздүн толук маанисинде "улуттук педагогика илиминин өнүгүш, калыптанышынын эң башкы куратору" деп айтууга болот.

2. Илимий изденүүлөрүнүн масштабдуулугу

- Адатта тигил же бул окумуштууну изилдөө тармагына жараша дидактика, этнопедагогика, педагогиканын тарыхы, методика, социалдык педагогика тармагындагы адистер катары жиктештирип карайбыз. Ал эми И.Бекбоев ошолордун баарына барандуу салымы бар энциклопедиялык өңүттөгү, масштабдуу педагог. Анын калеми тийбеген окутуу-тарбиялоонун бир да проблемасын табуу кыйын. Исак Бекбоев жалпысынан 200дөн ашык эмгек жаратты. Курамы илимий-педагогикалык чыгармаларга таандык бардык жанрлардан фундаменталдуу монографиялар, методикалык колдонмолор, окуу программалар, окуу китептер, концепциялардан турат.

3. Кыргыз илимпоз педагогдорунун даанышман саяпкери.

- Исак Бекбоевдин илимий мектеби авторефератына анын ысмы жазылып кандидат же доктор болгондор менен гана чектелбейт. Жарым кылым ичинде Кыргыз билим берүү академиясынын аспирантурасы жана диссертациялык кеңеши аркылуу 400дөн ашуун илим кандидаттары, 15тен ашык илим докторлору даярдалса алардын баарын тарбиялоодо И.Бекбоевдин үлүшү бар.

- Педагогика дисциплинасынын алкагында И. Бекбоевдин педагогикалык идеяларын колдонууда курсту алып барган окутуучунун субъективдүү көз карашына эмес, белгилүү илимий принциптерге негизделиши шарт.
- ***Кесиптик ишмердүүлүккө багытталгандык принциби***
- И. Бекбоевдин педагогикалык идеяларын тандоодо болочок мугалимдин кесиптик дидактикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүүгө канчалык деңгээлде салым кошо алаарын таразалап талдап алууну талап этилет. Буга ылайык тандалып алынган материалдардын көлмүнө эмес, алардын азыркы педагогикалык процесске таандык пайдалуулук касиетине басым жасоо абзел.
- ***Репрезентативдүүлүк.*** И. Бекбоевдин түрдүү жылдарда жарыяланган эмгектери жаралган тарыхый жана саясий шарттарды эске алууну талап этет. Жалпыга маалым педагогикалык баалуулуктар тынымсыз жаңыланып өзгөрүп олтурат.

- Биздин изилдөөлөрүбүз И. Бекбоевдин дидактикалык эмгектерин колдонуу педагогикалык билимдерди реалдуу кыргыз мектептеринин проблемалары менен бүтүндөштүрүп аталган дисциплинанын кайтарымдуулугун, баалуулугун да жогорулатууга таасир этээрин көрсөттү.

№	Программалык тема	И. Бекбоевдин илимий эмгектеринен иллюстрация	Булактары.	
1.	Жалпы педагогикалык жана дидактикалык категорияларга байланыштуу темаларда	И. Бекбоевдин педагогикалык терминологиялык создуктор “прораммалаштырылган окутуу”, “окутуу методддору”, “педагогикалык тажрыйба”, “педагогикалык коллектив”, Эстетика; “эрудиция” “эргономика”, “эклектика”, “экзамен”, “акселерация”, “эвристическая беседа”. “эгоизм”, “билим жана анын түрлөрү”, “педагогикалык консилиум”	«Эл агартуу» журналы. Эл агартуу. -1976-1978 «Кыргыз педагогикасы» энциклопедиялык окуу китеби Б. 2006.	
2.	Педагогика илиминин калыптанышы	Кыргызстанда педагогика илиминин онугушундогу И. Бекбоевдин орду. Ал олкону индустриялаштыруу доорунан потиндустриалдык доорго чейинки билим берууну илимий педагогикалык жактан камсыздоо иштеринин башында болду.	«Мугалимдердин мугалими» китеби жана макалалар.	
3.	Билим беруунун мазмуну Билим беруунун мазмуну жана коомдук талаптар. Окуу программалар, окуу китептер.	1. 1958 –жылы «Мектептин турмуш менен байланышын чындоо» мыйзамын иш жүзүнө ашыруу. 2. 1966 –жылы билим беруунун жаны мазмунуна отуу токтому 3. Эгемендуу Кыргызстандын жалпы билим берүүчү орто мектептериндеги билим беруунун мазмуну 4. Жаны муундагы кыргыз тилиндеги окуу китептерди иштеп чыгуунун принциптери	Турдуу жылдары И. Бекбоевдин жетекчилиги авторлугу менен даярдалган концепциялар, окуу китептер. Принципы и задачи составления и совершенствования	

№	Программалык тема	И. Бекбоевдин илимий эмгектери	Булактар
4	Класстык сабак окутуу ишинин негизги формасы.	И. Бекбоев коллегалары менен даярдаган эмгектеринде Класстык сабактын максатын, милдеттерин айкындоо, уюштуруп натыйжалуу откоруунун технологиялары кыргыз мектептеринин мисалында заманбап талаптардын негизинде ачылып көрсөтүлгөн. Мектепте окуу тарбия процессии сабак менен башталып сабак менен бүтөт. Мектептеги башка жумуштардын баары сабакта түзүлгөн нерселерди толуктоо жана өнүктүрүүгө багытталып көмөкчү рол ойнойт. Сабак аркылуу мугалимдин, бүт педагогикалык коллективдин иши-нин мазмуну жана стили, тутунган философиясы ошондой эле окуу-чулардын интеллектуалдык көрөңгөсү, окуу ишине куштарлыгы же кош көңүлдүгү тууралуу реалдуу маалыматтарга ээ болууга болот.	Бекбоев И. Алимбеков А Азыркы сабак жана аны өткөрүүнүн технологиясы. Жалпы билим берүү мектептин муг-дери жогорку окуу жайларынын студенттери үчүн. – Б.; 2011.-170 б.)
5	Окутуу принциптери жана методдору		

Корутунду

- И. Бекбоевдин эмгектеринде “Педагогика” дисциплинасынын программалык материалдарын мазмундук жактан байытуу, өркүндөтүүгө өбөлгө болгон ойлор жана табылгалар арбын. Ал илимий практикалык табылгалар бүгүнкү мугалимдин компетенттүүлүгүн калыптандыруунун актуалдуу милдеттери менен үндөш.
- И. Бекбоев жана башка ата мекендик окумуштуулардын эмгектерин үйрөнүү жана мугалимдерди даярдоо практикасында колдонуу аларды кыргыз мектептеринин өз топурагында жаралган жандуу педагогикалык билимдерге ээ болуусуна өбөлгө болот.
- Ошондуктан ата мекендик илимпоз педагогдордун табылгаларын изилдеп тактоо, тажрыйбада колдонуу илимдеги актуалдуу проблемалардын катарында кароо абзел.